

Sygn. akt II UK 106/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 października 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Zbigniew Hajn
SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku M. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o prawo do emerytury pomostowej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 10 października 2013 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 24 października 2012 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 października 2012 r., Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 października 2011 r., którym zmieniono decyzję organu rentowego z dnia 19 sierpnia 2011 r. i przyznano wnioskodawcy M. K. emeryturę pomostową od dnia 1 września 2011 r., w oparciu o

art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz art. 49 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1656 ze zm.).

W sprawie ustalono, że wnioskodawca (ur. w dniu 5 marca 1951 r.) w dniu 3 sierpnia 2011 r. złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury pomostowej. Decyzją z dnia 19 sierpnia 2011 r. organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do dochodzonego świadczenia, w związku z niespełnieniem warunku wykazania wymaganego okresu zatrudnienia - 25 lat, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Organ uznał za udowodnione łącznie 24 lata, 11 miesięcy i 8 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 14 lat, 11 miesięcy i 26 dni pracy w warunkach w szczególnych warunkach, wymienionej w wykazie A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm., zwanego dalej rozporządzeniem z dnia 7 lutego 1983 r.). Organ rentowy nie uwzględnił okresów zatrudnienia wnioskodawcy na statkach morskich w żegludze międzynarodowej u armatora zagranicznego w okresach od dnia 9 maja 1990 r. do dnia 9 sierpnia 1990 r. w charakterze drugiego mechanika, od dnia 20 listopada 1990 r. do dnia 15 czerwca 1991 r., od dnia 23 grudnia 1991 r. do dnia 30 maja 1992 r., od dnia 7 grudnia 1992 r. do dnia 12 lutego 1993 r., od dnia 11 marca 1993 r. do dnia 29 września 1993 r., od dnia 17 listopada 1993 r. do dnia 16 czerwca 1994 r. oraz od dnia 9 września 1994 r. do dnia 4 maja 1995 r. w charakterze starszego mechanika. W powyższych okresach wnioskodawca wykonywał pracę stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na statkach morskich w żegludze międzynarodowej u armatora zagranicznego, w ramach umów zawartych za pośrednictwem Morskiej Agencji Gdynia Sp. z o.o. Z tytułu tego zatrudnienia, w wyżej wymienionych okresach, Morska Agencja Gdynia Sp. z o.o., jako jednostka kierująca obywateli polskich do pracy za granicą, uiszczala składki na ubezpieczenia społeczne, potwierdzając w świadectwie pracy z dnia 6 stycznia 2000 r. wykonywanie pracy w warunkach szczególnych na statkach morskich w charakterze II mechanika i starszego mechanika.

W toku postępowania odwoławczego ustalono, że ubezpieczony udowodnił dodatkowo opłacenie składki za okres od dnia 1 sierpnia 2011 r. do dnia 31 sierpnia 2011 r. i w związku z tym legitymuje się okresami składkowymi i nieskładkowymi w wymiarze 25 lat i 8 dni.

Po rozpoznaniu odwołania wnioskodawcy, wyrokiem z dnia 16 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy zmienił decyzję organu rentowego i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury pomostowej z tytułu pracy w szczególnych warunkach, poczynając od dnia 1 września 2011 r. Sąd ten zaliczył do pracy w szczególnych warunkach okresy pracy wnioskodawcy, w których wykonywał on pracę na statkach morskich w żegludze międzynarodowej nieuwzględnione przez organ rentowy. Do okresu pracy w szczególnych warunkach wymaganego przez § 4 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. wliczył okresy wykonywania za granicą u zagranicznych pracodawców prac wymienionych w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia, jako okresy składkowe w rozumieniu art. 6 ust. 1 lub art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Jak wskazano w uzasadnieniu, organ rentowy nie kwestionował faktu wykonywania w tych okresach pracy członka załóg pływających na statkach morskich w żegludze międzynarodowej, nie było więc żadnych przeszkód aby uwzględnić je jako okresy wykonywania przez wnioskodawcę pracy w szczególnych warunkach, a tym samym wnioskodawca udowodnił wymagany okres 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Ponadto Sąd Okręgowy uznał jako niesporne, że w wyżej wymienionych okresach, Morska Agencja Gdynia Sp. z o.o., jako jednostka kierująca obywateli polskich do pracy za granicą, opłacała za wnioskodawcę składki na ubezpieczenie społeczne, dlatego okresy zamustrowania ubezpieczonego powinny być przez organ rentowy uwzględnione jako okresy składkowe.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację organu rentowego, podzielając ustalenia stanu faktycznego poczynione przez Sąd pierwszej instancji jak i ich ocenę prawną. W uzasadnieniu Sąd wskazał, że organ rentowy uwzględnił wnioskodawcy, przypadające przed dniem 1 stycznia 1999 r. okresy pracy w szczególnych warunkach (w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych) w łącznym wymiarze 14 lat, 11 miesięcy i 26 dni. Dla spełnienia wymogu wykazania

co najmniej 15- letniego okresu pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze wnioskodawca musiał zatem wykazać dalsze okresy wykonywania takiej pracy. W myśl przepisu art. 6 ust. 2 pkt 1d ustawy o emeryturach i rentach z FUS za okresy składkowe uznaje się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych, pod warunkiem, że opłacono za nie składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce. Z kolei stosownie do przepisu § 6 ust. 2 uchwały Rady Ministrów nr 123 z dnia 3 września 1984 r. w sprawie zasad podejmowania pracy przez obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych (M.P. Nr 23, poz. 157 ze zm.), w brzmieniu obowiązującym od 28 listopada 1985 r., jednostka kierująca obywatela polskiego do pracy za granicą u pracodawcy zagranicznego obowiązana była przekazywać na konto ZUS miesięcznie kwotę w złotych odpowiadającą 28% średniej płacy z roku poprzedniego w gospodarce uspołecznionej, bez uwzględnienia płac w przemyśle wydobywczym, po to, aby zrefundować koszty świadczeń z ubezpieczenia społecznego (§ 6 ust. 2). Zgodnie z § 6 ust. 3 uchwały, jednostka kierująca obowiązana była potwierdzać okresy zatrudnienia za granicą, za które dokonała wpłat na rzecz ZUS - dla celów ubezpieczenia społecznego. Ponadto Sąd podkreślił, że w rozpoznawanej sprawie organ rentowy poza zakwestionowaniem uprawnienia podmiotu, który wydał zaświadczenie o okresach pracy w szczególnych warunkach, przypadających przed dniem 1 stycznia 2009 r., nie zarzucił, że praca wykonywana przez wnioskodawcę w spornych okresach, nie była pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku, zaskarżając go w całości, pełnomocnik organu rentowego, zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 49 pkt 2 w związku z art. 4 pkt 2 i pkt 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, poprzez uznanie że wnioskodawca „jest pracownikiem” i spełnił wymóg posiadania 15 lat pracy w warunkach szczególnych, art. 233 § 1 w związku z art. 231, 232 i art. 245 k.p.c. oraz art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych w związku z art. 116 ust. 5 i art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS i § 22 rozporządzenia z dnia

11 października 2011 r. Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. Nr 237, poz. 1412), a także § 21 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz. U. Nr 10, poz. 49 ze zm.), oraz § 1 – 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c., wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie zmianę zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcie co do istoty sprawy, wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna nie ma usprawiedliwionych podstaw.

Na wstępie należy wskazać, że brak podstaw do uwzględnienia zarzutu naruszenia przez zaskarżony wyrok art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. Przede wszystkim zarzut ten nie został prawidłowo skonstruowany, skoro zarzuca jedynie naruszenie art. 328 § 2 k.p.c., (odnoszącego się do postępowania przed sądem pierwszej instancji) bez powiązania go z art. 391 § 1 k.p.c. Także przywołanie w tym kontekście naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. określającego granice apelacji, nie ma uzasadnienia, biorąc pod uwagę zaskarżony wyrok. Niezależnie od tego, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, sporządzenie uzasadnienia w sposób nie w pełni odpowiadający stawianym mu wymaganiom może stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacji wyjątkowo wtedy, gdy przedstawione w nim motywy nie pozwalają na przeprowadzenie kontroli kasacyjnej zaskarżonego orzeczenia. Jedynie bowiem w takim wypadku uchybienie art. 328 § 2 kpc może być - w świetle art. 393¹ pkt 2 k.p.c. - uznane za mogące mieć wpływ na wynik sprawy (por. np. niepublikowany wyrok z dnia 28 lutego 2006 r., III CSK 149/05). Tymczasem uzasadnienie zaskarżonego wyroku odpowiada w pełni wymaganiom stawianym przez art. 328 § 2 k.p.c. i poddaje się kontroli kasacyjnej.

Zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub ocena dowodów. Oznacza to jednoznaczne określenie funkcji Sądu Najwyższego jako sądu prawa, który rozpoznając skargę kasacyjną w granicach jej podstaw, jest związany z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c. ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Wyłączenie w art. 398³ § 3 k.p.c. z podstaw skargi kasacyjnej zarzutów dotyczących oceny dowodów pozbawia skarżącego możliwości powoływania się na zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 k.p.c. W tej części skarga kasacyjna wnioskodawcy nie została oparta na ustawowej podstawie. Dlatego bez względu na wagę zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej Sąd Najwyższy nie może w postępowaniu kasacyjnym zająć się wadliwością zastosowania przez sąd drugiej instancji art. 233 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2006 r., II CSK 136/05, niepublikowany). Również pozostałe zarzuty procesowe (naruszenia art. 231, 232 i art. 245 k.p.c.) nie mają znaczenia prawnego, dotycząc ogólnych zasad postępowania dowodowego. Zgodnie z art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej (jej podstaw) i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania (bądź jeżeli taki zarzut okaże się niezasadny). W okolicznościach sprawy oznacza to także, że wnioskodawca w okresach kwestionowanych przez organ rentowy, wykonywał pracę poza granicami kraju wymienione w punkcie 23 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych, co potwierdza świadectwo wydane przez Morską Agencję G. Sp. z o.o.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wypowiadał się już także w kwestii wskazanej w skardze kasacyjnej, konsekwentnie przyjmując, że okresy wykonywania pracy w szczególnych warunkach u pracodawcy zagranicznego na podstawie skierowania upoważnionej polskiej instytucji kierującej pracownikami do pracy za granicą, za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w Polsce, mogą być uznane za składkowe okresy ubezpieczenia na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. c ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, natomiast począwszy od tej daty, okresy zatrudnienia u pracodawców

zagranicznych mogą być uznane za składkowe okresy podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym w Polsce, jeżeli zostały opłacone składki - art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2010 r., II UK 329/09, OSNP 2011, nr 19-20, poz. 262). Z niekwestionowanych ustaleń Sądu Okręgowego wynika w sposób niesporny (potwierdzony stosowną dokumentacją przedłożoną w toku postępowania) za które okresy została uiszczona składka na ubezpieczenie społeczne. Sąd Najwyższy podkreślił w uzasadnieniu wyroku z dnia 27 kwietnia 2010 r., II UK 329/09, że uchwała Nr 123 była tzw. „samoistnym” aktem prawnym - wydanym bez upoważnienia ustawowego i że nie może ograniczać ochrony obywateli polskich, jeżeli w okresie pracy u zagranicznych pracodawców nie byli objęci ubezpieczeniem społecznym na zasadach obowiązujących w tym kraju. Podobne stanowisko zajął także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 5/10, (niepublikowany), dotyczącym zaliczenia okresów pracy marynarza kierowanego do prac za granicą u armatorów zagranicznych, które zostały uznane za okresy wykonywania zatrudnienia w szczególnych warunkach. Stanowi to kontynuację linii orzeczniczej, że okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą wliczane są do okresów ubezpieczenia społecznego w Polsce pod warunkiem opłacenia składki w polskim organie ubezpieczeń społecznych, chyba że ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa stanowi inaczej (por. wyrok z dnia 30 sierpnia 2001 r., II UKN 500/00, OSNP 2003, nr 10, poz. 258), oraz że do okresu pracy w szczególnych warunkach wlicza się okresy wykonywania za granicą u zagranicznych pracodawców prac wymienionych w wykazach stanowiących załączniki do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego, jeżeli są one uznane za okresy składkowe (por. wyrok z dnia 5 marca 2003 r., II UK 196/02, OSNP 2004, nr 8, poz. 144). Wnioskodawca wykazał świadectwem pracy pracę w warunkach szczególnych w spornych okresach, wykonywaną na statkach morskich w charakterze II mechanika i starszego mechanika, wystawionym przez Morską Agencję Gdynia Sp. z o.o. w dniu 6 stycznia 2000 r., potwierdzającym, że był zatrudniony za pośrednictwem tej agencji u armatorów zagranicznych, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę jako członek załóg wyżej wymienionych statków na stanowisku drugiego mechanika, a następnie starszego mechanika. Nadto z zaświadczenia tego wynika, że Morska Agencja G. uiszczala

na rzecz ZUS składki na ubezpieczenie społeczne i na fundusz pracy na zasadach i w wysokości określonej obowiązującymi w tym zakresie przepisów. Wydane przez Agencję Morską zaświadczenie o okresach pracy, nie będące dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 § 1 i 2 k.p.c. (co trafnie przyjął Sąd Apelacyjny), może podlegać weryfikacji zarówno w toku postępowania administracyjnego przed organem rentowym, jak i w toku postępowania sądowego przed sądami ubezpieczeń społecznych. Sąd Najwyższy podziela stanowisko Sądu drugiej instancji, że dla oceny prawa wnioskodawcy do emerytury pomostowej nie ma znaczenia, że Morskiej Agencji Gdynia Spółki z o.o. w G. nie można uznać za płatnika składek, o którym mowa w art. 2 ustawy pomostowej oraz za podmiot uprawniony do wystawienia zaświadczenia o jakim mowa w art. 51 ustawy o emeryturach pomostowych. Zaświadczenie takie służy do ustalenia tzw. faktów ubezpieczeniowych - okresów pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze przypadających przed dniem 1 stycznia 2009 r. Takie zaświadczenie stanowi podstawę do przyjęcia, że okresy pracy w nim podane są okresami pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, przy czym dla samego uzyskania uprawnienia do emerytury pomostowej istotne znaczenie ma fakt wykazania pracy w warunkach szczególnych, a nie to, czy zaświadczenie o pracy w takich warunkach wystawił płatnik składek, będący pracodawcą w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych czy też nie.

Skoro w skardze kasacyjnej skarżący organ rentowy nie zawarł żadnych zarzutów, które wyłączałyby ubezpieczonego spod omówionych regulacji prawnych, a w szczególności nie zarzucał, że w spornych okresach nie opłacono należnych składek w ustawowo wyznaczonej wysokości na pracownicze ubezpieczenie społeczne z tytułu zatrudnienia w charakterze członka załogi statków morskich w żegludze międzynarodowej, Sąd Najwyższy oddalił, jako niemającą usprawiedliwionych podstaw, skargę kasacyjną w zgodzie z art. 398¹⁴ k.p.c.

